

מליח בכלים, תתאה גבר במליח

אחד מלוח והשני תפל

חולין(ק"ג) הגמרא מבררת האם הטעם עובר בעזרת המלח כאשר חתיכה אחת מלוחה והשניה לא. היא מסיקה שהמלוח מעביר טעם לחתיכה שעמה, ולא להיפך. המשמעות היא – אם האסורה מלוחה – היא אוסרת. אם אינה מלוחה – לא תאסור, גם אם המותרת מלוחה. הרמ"א (ק"ה, י) פסק להחמיר גם אם רק המותרת מלוחה. הגר"א ביאר שחומרה זו נובעת מזה שהרמ"א לא סמך על זה שאנו יודעים מה נקרא מלוח ומה לא, ומכיוון שהחתיכה המותרת מעבירה מלח לאסורה, יתכן שזו מלוחה מספיק לאסור בפני עצמה.

כלים

תוספות כתבו שכלי אף פעם לא יהיה מלוח. לכן הוא לא יוכל להבליע טעם ע"י מלח. לכן – כלי שמלחו בו דבר אסור יכול להאסר, אך אם ימלחו בכלי שנאסר – הכלי לא יבליע את האיסור הבלוע בו במה שנמלח בו. הרשב"א יותר התלבט, והראב"ה נטה להחמיר. המהרש"ל כתב שאין סיבה להחמיר, ומלשון השו"ע משמע שאין איסור, אך כתב בלשון דיעבד. ויתכן שכתב בלשון דיעבד כדי שלא ישתמש בקביעות, שמא ישתמש בכלי לדברים חמים. הש"ך פסק כרמ"א, שדבר יבש – יכול להניח בכלי ואין בזה בעיה(לדוגמא – שכלי בשרי יחזיק מלח, וישתמשו בו לבשר ולחלב. אגב – בהנחה שהמלח לא יתלכלך מבשר ממש, אלא רק הכלי יהיה בשרי! זאת אומרת – אם המלחייה נפלה למרק עוף – אפשר לשטוף ולהשתמש בה לחלב). ואילו דבר לח – מחמירים לכתחילה. (למה להחמיר? יד אברהם – שמא לא הדיח כראוי. ערוך השולחן – מחשש לראב"ה)

תתאה גבר במליח

שתי השלכות –

א.

הריטב"א מביא מחלוקת רבותיו ובעלי התוספות האם כאשר המלוח הוא התחתון, האם הוא ימלח את העליון התפל, כמו שכאשר החם הוא התחתון – הוא מחמם את העליון, גם אם הוא קר. המשמעות היא, שלמרות שאמרנו שאם האיסור תפל – הוא לא יאסור, אם הכשר המלוח תחתון – הוא ימלח את האיסור שעליו, והאיסור יחזור ויאסור. זאת אומרת – אמרנו שאין מקום להחמיר בדיני מלוח אם האסור לא מלוח, תתאה גבר יכול לייצר חומרה, שתאפשר לדבר המלוח למלוח את מה שעליו.

ב.

אמרנו שחתיכה שמנה מסייעת לטעם שמועבר ע"י מלח לעבור יותר, ולאסור בכל החתיכה. הרשב"א כתב שזה נכון רק אם החתיכה השמנה היא תחתית, ואז זה עובד כמו תתאה גבר. ז"א – אם נאמר שתתאה גבר, המשמעות היא שאנחנו מקלים אם השמן הוא עליון, שלא יאסור יותר בגלל שומניותו.

להלכה –

השו"ע פסק בשניהם לקולא, זאת אומרת – אנחנו אוסרים רק אם האיסור מלוח, ותתאה גבר לא ישפיע על זה, ואילו חתיכה שומנית תאסור רק אם היא תחתית. הרמ"א פסק שאין תתאה גבר במלוח, ולכן החתיכה המלוחה אוסרת בלבד, ואילו השמן מבליע במה שנמצא איתו, בין שהשמן תתאה או עלאה.

צלי, מבוקע ומתובל

הגמרא סיפרה על הגוזל שנפל לכותח, והכותח לא היה מלוח מספיק בכדי לאסור אותו. אך הגמרא אומרת שאם היה מדובר בצלי – קליפתו הייתה נאסרת, ואם היה מבוקע או מתובל – היה נאסר כולו.

➤ האם דין זה הוא כדיני מלוח כרותח, או בכל צונן? מהרש"ל נטה לומר שצריך להיות מלוח מעט, אך רוב ככל ראשונים ופוסקים כתבו שזה לא משנה.
➤ מהו "צלי" –

רא"ש – דבר שצלו אותו (רמ"א – או בשלו, אפו וכדו').

רמב"ן – הכוונה היא לדבר חם < וזה אומר שהרמב"ן מחזיר אותנו לדיני תתאה גבר (אם החתיכה הייתה חמה – קליפתה הייתה נאסרת).

[הש"ך מעיר – הרא"ש לא מחמיר עוד יותר אם הדבר הצלוי הוא גם חם]

➤ בקוע ומתובל –

תרומה – כל דבר שהוא בקוע או מתובל נאסר כולו.

רש"י, רא"ש – הכוונה לצלי שהוא מבוקע או מתובל.

– להלכה

השו"ע פסק כרמב"ן וכרש"י, ז"א שרק אם החתיכה חמה נאסרת קליפתה, ואם החם הוא גם מבוקע או מתובל – יאסר כולו.

הרמ"א כתב להחמיר כרא"ש אם לא בהפסד מרובה.

(הט"ז העיר שהרמ"א כתב לאפשר להקל בשעת הדחק להניח שחתיכה אינה מלוחה. אך אם היא מלוחה קצת וצלוייה – צריך שני הפסדים מרובים בכדי להקל, ולכן בפשטות לא נקל).